

Publicaties

[Roy Kleukers, met bijdragen van Vincent Kalkman]

Duursema, G. & R. Torenbeek 1997. *Beken in Drenthe: een onderzoek naar ecologie en natuur op basis van macro-invertebraten*. – Zuiveringsschap Drenthe, Assen. 77 p. Dit rapport is op te vragen bij G. Duursema (0592-392666).

In dit rapport wordt aan de hand van macro-invertebraten de natuurwaarde en -potenties van de Drentse beektrajecten beschreven. De hoofdstukken zijn algemeen van aard en bevatten vooral informatie over de methode, met de kaarten van de ligging, natuurfunctie en natuurwaarde van Drentse beken en fraaie kleurenfoto's. Het voor velen interessantste deel van het rapport wordt gevormd door de bijlagen waarin per stroomgebied de natuurwaarde, bestaande planvorming en suggesties voor verdere verbetering van de natuurwaarden worden behandeld. Er wordt geen informatie gegeven over de verspreiding van de individuele soorten.

De algemene conclusie is dat de natuurwaarde van de beken in Drenthe nog veel te wensen over laat. De waardevolste beektrajecten zijn te vinden in het stroomgebied van de Drentse Aa, delen van het Peizerdiepsysteem en in het benedenstroomse deel van de Oude Vaart. Opvallend is dat in veel gevallen het genormaliseerde profiel van de beken de belangrijkste beperkende factor voor de natuurwaarden is en niet (meer) de chemische kwaliteit. Een andere opvallende conclusie is dat de natuurwaarde stroomafwaarts vaak toeneemt. Dit wordt onder meer geweten aan de geringere fluctuaties in het waterpeil. [VK]

Kraker, C. de & P.J.T. Derks 1998. *Verslag Hompelvoet/Markenje 1997*. – Ecologisch Adviesbureau Sandvicensis, Burgh-Haamstede, 56 p.

Wasscher, M.Th. & J.W. van Velzen 1998. *Voorlopige atlas van de libellen in de Amsterdamse Waterleidingduinen*. – Gemeentewaterleidingen Amsterdam, Vogelenzang, 64 p.

Dit boekje geeft een overzicht van de libellenwaarnemingen die in de jaren 1995 tot en met 1997 in de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) werden verricht. Het onderzoek dat de eerste auteur in opdracht van Gemeentewaterleidingen Amsterdam heeft uitgevoerd vormde daarvoor de basis. Het rapport bestaat uit een aantal inleidende hoofdstukken waarin het gebied en de methode wordt beschreven en het eigenlijke atlasdeel. Hierin wordt per soort een overzichtelijke kaart van de verspreiding gegeven. In de begeleidende teksten staat aanvullende informatie over onder meer biotoopkeuze, dichtheden en voor- of achteruitgang. In het rapport wordt tevens een korte vergelijking gemaakt met andere duingebieden.

In totaal zijn in de onderzoeksperiode 30 soorten in de AWD vastgesteld, waarvan 17 voortplantend. De belangrijkste biotopen zijn de ondiepe kwelplasjes. Hier werden onder meer *Aeshna isosceles* en *Brachytron pratense* vastgesteld, twee soorten die in Nederland vooral in laagveen voorkomen. Leuk

is dat het enthousiasme van beide auteurs is overgeslagen op andere medewerkers en heeft geleid tot de oprichting van de libellenwerkgroep Zuid-Kennemerland. De bijlage 'onderzoeksvragen voor de toekomst' zorgt ervoor dat deze werkgroep nog jarenlang werk zal hebben. [VK]

Gidsen

Bellmann, H. 1992. *Spinnen: beobachten, bestimmen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 200 p. ISBN 3-89440-064-1. Prijs ca. f 45,-.

Bellmann, H. 1993. *Heuschrecken: beobachten, bestimmen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 349 p. ISBN 3-89440-028-5. Prijs f 55,-.

Bellmann, H. 1993. *Libellen: beobachten, bestimmen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 274 p. ISBN 3-89440-107-9. Prijs f 52,50.

Remane, R. & E. Wachmann 1993. *Zikaden: kennenlernen, beobachten*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 288 p. ISBN 3-89440-044-7. Prijs f 58,50.

Hagen, E. Von 1994. *Hummeln: bestimmen, ansiedeln, vermehren, schützen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 320 p. ISBN 3-89440-041-2. Prijs f 55,-.

Wachmann, E., R. Platen & D. Barndt 1995. *Laufkäfer: Beobachtung, Lebensweise*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 295 p. ISBN 3-89440-125-7. Prijs f 52,50.

Weidemann, H.J. 1995. *Tagfalter: beobachten, bestimmen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 659 p. ISBN 3-89440-115-X. Prijs f 85,-.

Seifert, B. 1996. *Ameisen: beobachten, bestimmen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 351 p. ISBN 3-89440-170-2. Prijs f 75,-.

Weidemann, H.J. & J. Köhler 1996. *Nachtfalter: Spinner und Schwärmer*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 512 p. ISBN 3-89440-128-1. Prijs f 72,50.

Müller, A., A. Krebs & F. Amiet 1997. *Bienen: Mitteleuropäische Gattungen, Lebensweise, Beobachtung*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 384 p. ISBN 3-89440-241-5. Prijs f 65,-.

Wachmann, E. & C. Saure 1997. *Netzflügler, Schlamm- und Kamelhalsfliegen: Beobachtung, Lebensweise*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 159 p. ISBN 3-89440-222-9. Prijs f 50,-.

Witt, R. 1998. *Wespen: Beobachten, Bestimmen*. – Naturbuch Verlag, Augsburg. 360 p. ISBN 3-89440-243-1. Prijs f 75,-.

De gidsen kunnen besteld worden bij: boekhandel Natuur en Boek, p/a Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA Leiden, tel. 071-5687691, fax 071-5687692. Verzendkosten zijn f 7,50 bij kleine en f 10,00 bij grote zendingen. Met uw bestelling krijgt u een rekening thuisgestuurd.

Een nieuwe generatie gidsen, gebaseerd op foto's i.p.v. tekeningen. Begonnen bij uitgeverij Neumann & Neudamm ('Verlag für Jagd und Natur'), toen overgegaan naar Naturbuch Verlag (dat ook nog een tijdje Naturverlag heette).

Enkele delen hebben al verschillende herdrukken beleefd. De dagvlinders, die momenteel in één band verenigd zijn, werden bij Neumann & Neudamm nog in twee delen behandeld. Het sprinkhanendeel behandelde oorspronkelijk alleen de Duitse fauna, maar de herdruk is veel dikker en er zijn ook veel soorten uit de Alpen en bijvoorbeeld Istrië opgenomen. Het is onduidelijk of alle oorspronkelijk bij Neumann & Neudamm verschenen delen ook bij de Naturbuch Verlag worden uitgebracht. Zo missen we onder meer de interessante delen over wantsen (Wachmann 1989), microlepidoptera (Kaltenbach & Küppers 1987) en een eerste deel over kevers, waarin o.a. boktorren, bladkevers en snuitkevers aan bod komen (Trautner, Geigenmüller & Bense 1989).

In het algemeen beginnen de gidsen met een aantal korte, inleidende hoofdstukken over morfologie, biologie, herkenning (soms met determinatietabellen) en onderzoeksmethoden. Deze worden gevolgd door de soortbeschrijvingen, die meestal summier zijn en gericht op de Duitse situatie. De basis van elke gids wordt gevormd door de kleurenfoto's, die vrijwel zonder uitzondering prachtig zijn.

Van de kleine groepen worden alle soorten uit Midden-Europa (inclusief Nederland) besproken (libellen, sprinkhanen, dagvlinders), bij grotere groepen wordt een representatieve doorsnede getoond. Het is zeer prijzenswaard dat niet alleen de populaire groepen aan bod komen, maar ook bijvoorbeeld de cicaden en netvleugeligen. Voor leken, maar zeker ook voor meer gespecialiseerde entomologen, biedt de serie een prachtige ingang om een bepaalde groep beter te leren kennen. Nadelen voor de Nederlandse entomoloog zijn de Duitse taal en het gegeven dat de informatie over verspreiding en biotopen toegespitst is op de Duitse situatie.

Hoe dan ook: indien de serie met de huidige voortvarendheid wordt voortgezet, dan kunnen we er nog veel plezier van beleven.

Bellmann, H. 1998. *Gids van bijen, wespen en mieren*. Vertaald door T.M.J. Peeters. – Tirion, Baarn. 336 p. ISBN 9052102937. Prijs f 59, 50.

Door de coördinator van de aculeatenwerkgroep bewerkte Duitse fotogids. Theo Peeters vertaalde niet alleen, hij voegde ook allerlei gegevens over de Nederlandse en Belgische situatie toe. De nadruk ligt op de bijen, wespen en mieren (Hymenoptera Aculeata); de sluipwespen (Parasitica) en bladwespen (Symphyta) worden slechts summier behandeld. In totaal worden 135 soortbeschrijvingen gepresenteerd, geïllustreerd met fraaie foto's.

Het oorspronkelijke werk van Bellmann was ook al erg interessant voor Nederlandse entomologen, maar de bij de bespreking van de serie gidsen van Naturbuch Verlag

genoemde bezwaren zijn nu ook nog weggenomen. De informatie over voorkomen en biotopen is nu toegespitst op de Nederlandse situatie en door de vertaling heeft het boek een duidelijke meerwaarde gekregen. Het is de eerste Nederlandstalige gids die deze bijzonder boeiende diergroep de ruimte geeft die ze verdient en hij mag dan ook niet ontbreken in de boekenkast van de breed geïnteresseerde entomoloog.

Buitenlandse publicaties

Edington, J.M. & A.G. Hildrew 1995. *A revised key to the caseless caddis larvae of the British Isles*. – FBA Scientific Publication 53.

Ingrisch, S. & G. Köhler 1998. *Die Heuschrecken Mitteleuropas*. – *Die Neue Brehm-Bücherei* 629: 1-460. ISBN 3-89432-461-9. Prijs ca. f 100,-.

Het eerste gebonden deel in deze langlopende serie. De auteurs behoren tot de grootste Europese specialisten op het gebied van de ecologie van sprinkhanen en het is dan ook een standaardwerk geworden. De auteurs hebben alle beschikbare gegevens uit de literatuur en eigen (deels ongepubliceerd) onderzoek gecompileerd. De informatie overlapt deels met de inleidende hoofdstukken van het Nederlandse sprinkhanenboek, maar biedt veel meer informatie. Bijzonder interessant zijn de hoofdstukken over systematiek en evolutie, gedrag en oorzaken van veranderingen in de fauna.

Het is eigenlijk jammer dat niet gekozen is voor Engels, omdat dan veel meer Europese sprinkhanenonderzoekers bereikt zouden worden. Misschien dat nog eens een vertaling kan verschijnen.

Pitsch, T. 1993. *Zur Larvaltaxonomie, Faunistik und Ökologie mitteleuropäischer Fließwasser-Köcherfliegen (Insecta: Trichoptera)*. – Technische Universität Berlin.

Wallace, I.D., B. Wallace & G.N. Philipson 1990. *A key to the case-bearing caddis larvae of Britain and Ireland*. – FBA Scientific Publication 51.

Waringer, J. & W. Graf 1997. *Atlas der Österreichischen Köcherfliegenlarven unter Einschluss der angrenzenden Gebiete*. – Facultas-Univ.-Verl., Wien. ISBN 3-85076-411-7